

Ekologia w wytwarzaniu

Autor: Waldemar Dołęga - Politechnika Wroclawska

("Energia Gigawat" - 5/2016)

Celem strategicznym krajowej polityki gospodarczej jest uzyskanie trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju. Oznacza to powiązanie rozwoju gospodarczego oraz wzrostu jakości życia ludności z poprawą stanu środowiska przyrodniczego a także dążeniem do zachowania go w dobrym stanie dla przyszłych pokoleń, a więc z zapewnieniem bezpieczeństwa ekologicznego.

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego wymaga: zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska oraz zapewnienia gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię.

Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska jest realizowane m.in. poprzez: racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin i wód, zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej i racjonalne zarządzanie przestrzenią.

Poprawa stanu środowiska wiąże się m.in. z: poprawą jakości powietrza, zapewnieniem dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, racjonalnym gospodarowaniem odpadami, ograniczeniem oddziaływania energetyki na środowisko, wspieraniem nowych technologii energetycznych i środowiskowych oraz promowaniem zachowań ekologicznych.

W aspekcie bezpieczeństwa ekologicznego konieczne jest stosowanie rozwiązań, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi.

W sektorze elektroenergetycznym oznacza to:

- wdrażanie metod czystszej produkcji elektrycznej,
- poprawę efektywności energetycznej,
- stosowanie odnawialnych źródeł energii,
- doskonalenie procesów planowania z uwzględnieniem ocen oddziaływania na środowisko,
- doskonalenie procesów zarządzania oraz kontroli procesów produkcyjnych (systemy licencjonowania, szacowanie kosztów ochrony środowiska w działalności przemysłowej, stosowanie BAT (*Best Available Techniques /ang./*) w odniesieniu do instalacji stwarzających największe zagrożenie dla środowiska, itp.),
- realizację polityki zorientowanej na tzw. cykl życiowy produktu dla ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów.

Stosowane rozwiązania i podejmowane działania w sektorze elektroenergetycznym powinny być ukierunkowane z jednej strony na ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń

środowiskowych, a z drugiej na uzyskanie maksymalnego poziomu efektywności ekonomicznej i skuteczności ekologicznej. Dąży się do tego, aby infrastruktura elektroenergetyczna była przyjazna środowisku. Wprowadza się powszechnie w tym celu w sektorze elektroenergetycznym oceny oddziaływania na środowisko: strategii, programów, planów i inwestycji.

Jednym z ważnych elementów bezpieczeństwa ekologicznego o kluczowym znaczeniu dla lokalizacji inwestycji elektroenergetycznych jest system planowania przestrzennego. Obejmuje miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, plany zagospodarowania przestrzennego województw oraz koncepcje polityki zagospodarowania przestrzennego kraju. Stanowi jedno z podstawowych narzędzi zarządzania środowiskiem.

Podstawowe zadania systemu planowania przestrzennego z punktu widzenia polityki ekologicznej obejmują:

- stymulowanie zmian w strukturze przestrzennej działalności gospodarczej, ukierunkowanych na ograniczenie nadmiernej koncentracji tej działalności, jej lepsze dostosowanie do lokalnych i regionalnych warunków (zwłaszcza przyrodniczych i związanych ze stanem środowiska),
- godzenie często przeciwstawnych wobec siebie tendencji w zakresie wyboru kierunków rozwoju określonego obszaru, wynikających z istniejącego zainwestowania i będących do dyspozycji zasobów ludzkich oraz stopnia przekształcenia i degradacji środowiska.

Na obszarze kraju w aspekcie ochrony środowiska wyodrębniono trzy strefy obszarów: silnie przekształconych i zdegradowanych lub zagrożonych degradacją, o wysokich walorach przyrodniczych i pośrednie.

W obszarach o wysokich walorach przyrodniczych występuje bardzo silne ograniczenie wszelkich – mogących negatywnie oddziaływać na środowisko przyrodnicze – rodzajów i form działalności gospodarczej (w uzasadnionym zakresie) na drodze administracyjno-prawnej.

Wśród tych obszarów znajdują się:

- obszary o szczególnej wrażliwości na antropopresję i szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych środowiska przyrodniczego, zwłaszcza dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w skali kraju i Europy,
- obszary leśne, zwłaszcza duże i zwarte kompleksy lasów (puszcze),
- obszary o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

Priorytety polityki przestrzennej w obszarze związanym z funkcjonowaniem sektora elektroenergetycznego obejmują m.in:

- dążenie do zgodności charakteru oraz intensywności zagospodarowania z cechami i walorami środowiska przyrodniczego,
- oszczędne i racjonalne zagospodarowanie surowców mineralnych z uwzględnieniem wymagań środowiskowych i zminimalizowaniem niekorzystnych skutków eksploatacji,

- wdrożenie jednolitych procedur i wymogów uwzględniania spraw dotyczących ochrony środowiska w planach zagospodarowania przestrzennego,
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami jest najbardziej czułym kierunkiem działań w obszarze ochrony środowiska. Na tym zagadnieniu koncentruje się uwaga społeczeństw i rządów państw na świecie (Protokół z Kioto, Pakiet Klimatyczno-Energetyczny Unii Europejskiej, itp.). Z jednej strony zanieczyszczenia powietrza mogą być przenoszone na dalekie odległości, oddziałują na zmiany klimatu i wywołują niekorzystne procesy w stratosferze (przede wszystkim w warstwie ozonowej). Z drugiej strony bezpośrednio oddziałują na zdrowie ludzi.

Zanieczyszczenia przenoszą się w powietrzu szybko i natychmiast oddziałują na: człowieka, organizmy żywe, roślinność, wody, gleby, budowle i zabytki.

W polityce w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami dominują następujące tendencje:

- zwiększenie liczby zanieczyszczeń objętych przeciwdziałaniem mającym zmniejszyć lub ograniczyć ich emisję i niekorzystne oddziaływanie na środowisko,
- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń u źródła,
- normowanie emisji zanieczyszczeń w przemyśle, energetyce i transporcie,
- wprowadzanie norm produktowych, ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w rezultacie pełnego cyklu życia produktów i wyrobów.

Zanieczyszczenia objęte przeciwdziałaniem obejmują:

- substancje bezpośrednio zagrażające życiu i zdrowiu ludzi (metale ciężkie i trwałe zanieczyszczenia organiczne),
- substancje degradowane środowisko i pośrednio wpływające na zdrowie oraz warunki życia (dwutlenek siarki, tlenki azotu, amoniak, lotne związki organiczne i ozon przyziemny),
- substancje wpływające na zmiany klimatyczne (dwutlenek węgla, metan, podtlenek azotu, sześćofluorek siarki, inne substancje niszczące warstwę ozonową).

Przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń u źródła odbywa się poprzez zmiany nośników energii (ze szczególnym uwzględnieniem źródeł energii odnawialnej), stosowanie czystszych surowców i technologii oraz minimalizację zużycia energii i surowców.

Normy produktowe odnoszą się do pełnego cyklu życia produktów i wyrobów – od wydobycia surowców, poprzez ich przetwarzanie, wytwarzanie nowych produktów i wyrobów oraz ich użytkowanie, aż do przejścia w formę odpadów.

Ze względu na specyfikę krajowych zasobów paliw (głównie węgla kamiennego oraz brunatnego) energia elektryczna produkowana jest głównie w konwencjonalnych wielkoskalowych elektrowniach ciepłych. Taka struktura produkcji powoduje silne obciążenie środowiska przyrodniczego emisją różnych substancji szkodliwych.

W tabeli 1 podano typowe wskaźniki emisji dla różnych technologii wytwarzania energii elektrycznej. Z przedstawionych w tabeli wartości wskaźników emisji wynika znaczne obniżenie emisji pyłów i dwutlenku siarki w elektrowniach gazowych w stosunku do elektrowni węglowych.

Największy udział w ilości emisji ma dwutlenek węgla. Z analiz teoretycznych wynika, że w wyniku produkcji 1 GJ energii pierwotnej (ze spalania odpowiedniej ilości paliwa) powstaje około 98 kg CO₂ w przypadku spalania węgla oraz 56 kg CO₂ w przypadku spalania gazu ziemnego wysokometanowego.

Tabela nr 1: Typowe wartości wskaźników emisji w produkcji energii elektrycznej

Typ układu	Paliwo	η_E %	Wskaźniki emisji w g/kWh wytworzonej energii elektrycznej				
			CO ₂	CO	NO _x	SO ₂	pył
Energetyka zawodowa							
Elektrownia parowa	węgiel	34	1034	0,18	3,13	19,9	1,41
	gaz ziemny	31	651	0,09	3,04	0	0,05
Blok turbogazowy	gaz ziemny	34	594	0,55	2,40	0	0,05
Blok turbogazowy*	gaz ziemny	38	532	0,30	0,50	0	0,04
Układy kogeneracyjne bez stosowania redukcji emisji							
Elektrownia parowa	węgiel	25	1406	0,26	4,53	7,75	0,65
	gaz ziemny	25	808	0	1,29	0,46	0,07
Turbina gazowa	gaz ziemny	25	809	0,13	4,35	0	0,07
Turbina gazowa*	gaz ziemny	35	577	0,30	0,50	0	0,05

Blok turbogazowy* = Turbina gazowa* = turbina z niskoemisyjną komorą spalania

Dla pracujących obecnie instalacji, uśrednione wskaźniki emisji CO₂ wynoszą: 0,90 Mg/MWh dla węgla kamiennego, 1,065 Mg/MWh dla węgla brunatnego, 0,45 dla gazu wielkopieczowego. Dla stosunkowo nowych bloków energetycznych wynoszą odpowiednio: 0,93 Mg/MWh dla bloku Pątnów II (węgiel brunatny), 0,9 Mg/MWh dla bloku Bełchatów II (węgiel brunatny) oraz 0,85 Mg/MWh dla bloku Łągisza II.

Uśrednione wskaźniki emisji CO₂ sukcesywnie maleją w krajowych elektrowniach konwencjonalnych w związku z: postępowaniem technicznym, wzrostem sprawności wytwarzania energii elektrycznej i ograniczonymi emisyjnymi. Dotyczy to w większym stopniu elektrowni na węgiel kamienny niż na węgiel brunatny. Wskaźniki emisji zależą bowiem od składu chemicznego paliwa, a ten – szczególnie w przypadku węgla brunatnego – może ulegać istotnym zmianom.

Ograniczenie emisji CO₂ w elektrowniach węglowych uzyskuje się poprzez stosowanie czystych technologii węglowych (z wychwytem dwutlenku węgla) lub technologii: o zwiększonej sprawności przetwarzania energii pierwotnej (bloki na parametry nadkrytyczne i ultrakrytyczne) lub wykorzystujących zgazowanie węgla.

Dla elektrowni atomowych i odnawialnych źródeł energii emisje zanieczyszczeń są zerowe. Przy czym w przypadku źródeł opalanych biogazem lub biomasą emisje tych substancji są przyjmowane jako zerowe ze względu na zamknięte cykle: produkcja – spalanie biogazu, produkcja – spalanie biomasy.

Aspekty związane z ochroną środowiska i unijną polityką klimatyczną mają bezpośredni wpływ na sektor elektroenergetyczny w obszarze wytwarzania. Szczególnie jest to związane z poziomem kosztów i ograniczeniami emisji CO₂ oraz stosowaniem rygorystycznych zasad dotyczących dopuszczalnych emisji dla pojedynczych instalacji, które rzutują m.in. na koszty technologii elektroenergetycznych stosowanych w kraju.

Koszt technologii elektroenergetycznej składa się z: kosztu produkcji energii elektrycznej w rozpatrywanym źródle, kosztów związanych z korzystaniem ze środowiska naturalnego, kosztu zapewnienia rezerwy mocy dla źródła i kosztów związanych z przesyłem energii z miejsca wytwarzania do miejsca odbioru.

Koszt oddziaływania na środowisko poszczególnych technologii energetycznych zależy od wielkości emisji substancji szkodliwych dla środowiska związanych z produkcją energii elektrycznej oraz jednostkowych kosztów (cen) dla poszczególnych emitowanych substancji.

W krajach europejskich obowiązują różne opłaty za emisję substancji szkodliwych, przy czym powszechnie uważane są one za zbyt niskie. Przykładowo w Polsce w 2013 r. zgodnie z obwieszczeniem Ministra Środowiska opłaty za korzystanie z środowiska wynosiły odpowiednio dla: CO₂ – 0,28 PLN/Mg, SO₂ – 0,51 PLN/kg, NO₂ – 0,51 PLN/kg, CO – 0,11 PLN/kg, pyły ze spalania paliw – 0,34 PLN/kg.

Istnieją duże rozbieżności szacowania kosztów emisji związków chemicznych. Dwutlenek węgla jest wyceniany w sposób rynkowy (notowania giełdowe na giełdach: Nord Pool, Power Next, EEX) i dlatego w analizach rozwojowych wartość rynkowa jest powszechnie przyjmowana do analiz obciążeń produkcji energii elektrycznej. Przyjmuje się różne rynkowe poziomy opłat za emisję CO₂, np. niski – 10 euro/t, średni – 25 euro/t, wysoki – 40 euro/t. Poziom wysoki jest wartością preferowaną przyjmowaną dla analiz rozwojowych prowadzonych w zespołach przy Komisji Europejskiej, która ma uzasadnienie w kosztach usuwania CO₂ ze spalin w elektrowniach węglowych bezemisyjnych.

W tabeli 2 podano jednostkowe koszty emisji CO₂ w przypadku produkcji energii elektrycznej w elektrowni węglowej lub gazowej w zależności od sprawności produkcji energii elektrycznej.

Ilość emitowanego dwutlenku węgla do produkcji 1 MWh energii elektrycznej określa się odpowiednio:

- dla energii wyprodukowanej z węgla kamiennego wg zależności:

$$m_{CO_2} = \frac{352,8}{\eta_E} \text{ [kg/MWh]}$$

- dla energii wyprodukowanej z gazu wysokometanowego wg zależności:

$$m_{CO_2} = \frac{201,6}{\eta_E} \text{ [kg/MWh]}$$

Tabela nr 2: Jednostkowe koszty emisji CO₂ [euro/MWh] przy różnych poziomach opłat za emisję i różnych sprawnościach wytwarzania energii elektrycznej

Sprawność	Poziom opłat za emisję CO ₂					
	Elektrownia węglowa			Elektrownia gazowa		
%	10 euro/t	25 euro/t	40 euro/t	10 euro/t	25 euro/t	40 euro/t
32	11,02	27,55	44,08	6,30	15,75	25,20
33	10,69	26,72	42,76	6,11	15,27	24,44
34	10,38	25,95	41,52	5,93	14,82	23,72
35	10,08	25,20	40,32	5,76	14,40	23,04
36	9,80	24,50	39,20	5,60	14,00	22,40
37	9,53	23,82	38,12	5,45	13,62	21,80
38	9,28	23,20	37,12	5,31	13,27	21,24
39	9,05	22,62	36,20	5,17	12,92	20,68
40	8,82	22,05	35,28	5,04	12,60	20,16

Z przedstawionych wyliczeń i zależności wynika znaczny udział kosztu środowiska w koszcie produkcji energii elektrycznej. Nawet przy niskim poziomie opłat za emisję (10 euro/t) dla elektrowni węglowych koszt ten zawiera się w przedziale od prawie 9 do 11 euro/MWh. Każdy punkt procentowy poprawy sprawności oznacza obniżenie kosztu emisji o ok. 0,25 euro/MWh. W przypadku wysokiego poziomu opłat za emisję (40 euro/t) koszt emisji jest już porównywalny z kosztem produkcji energii elektrycznej. Natomiast każdy punkt procentowy poprawy sprawności oznacza obniżenie kosztu emisji o ok. 1 euro/MWh. W przypadku źródeł gazowych udział kosztów emisji w kosztach produkcji energii elektrycznej jest znacznie mniejszy i waha się od 5 do nieco ponad 6 euro/MWh w przypadku niskiego poziomu opłat oraz 20-25 euro/MWh w przypadku wysokiego poziomu opłat za emisję dwutlenku węgla.

W ramach projektu badawczego zamawianego nr PBZ-MEiN-1/2/2006 *Bezpieczeństwo elektroenergetyczne kraju* zespół prof. J. Popczyka przeprowadził kompleksową analizę i dokonał obliczeń wszystkich składników kosztów zewnętrznych dla wybranych technologii energetycznych. W tabeli 3 przedstawiono wyniki tych obliczeń, które pokazują sumaryczne koszty zewnętrzne dla różnych technologii energetycznych, w tym koszty użytkowania środowiska w postaci wartości emisji CO₂ przy niskim i wysokim poziomie opłat za emisję (10 euro/t i 40 euro/t).

Sumaryczne koszty zewnętrzne dla różnych technologii kształtują się na bardzo różnych poziomach. Dla niskiego poziomu kosztów jednostkowych emisji CO₂ różnice pomiędzy technologiami najtańszymi a najdroższymi wynoszą prawie 185 PLN/MWh, natomiast dla poziomu wysokiego jednostkowych kosztów emisji różnice te sięgają prawie 300 PLN/MWh.

W świetle przeprowadzonych przez zespół prof. J. Popczyka badań najefektywniejszymi technologiami energetycznymi z punktu widzenia kosztów zewnętrznych są technologie czyste (bez emisji substancji szkodliwych), małej mocy i dodatkowo umiejscowione bezpośrednio u odbiorcy energii elektrycznej – biometanowa oraz ogniwo paliwowe. Z technologii wielkoskalowych energetyka jądrowa wykazuje mniejszy poziom kosztów zewnętrznych niż energetyka węglowa. Bardzo korzystnie wygląda energetyka gazowa dużej mocy w stosunku do energetyki węglowej. Korzyści te są znaczne i wynoszą od 56 do około 100 PLN/MWh w zależności od jednostkowych kosztów emisji CO₂.

Tabela nr 3: Sumaryczne koszty zewnętrzne produkcji energii elektrycznej w [PLN/MWh] dla wybranych źródeł energii elektrycznej (1 euro = 3,8 PLN)

Rodzaj źródła (elektrownia)	η_E %	Emisja t/MWh	Miejsce przyłączenia Sieć	Koszty emisji CO ₂		Koszty rezerw mocy	Koszty przesyłu*	Suma	
				Min. 10 euro/t	Max. 40 euro/t			Min.	Max
Jądrowa	-	0	400 kV	0	0	5,14	21,2	26,4	26,4
Na węgiel brunatny	35	1,008	400 kV	38,30	153,22	3,96	17,6	59,9	174,8
Na węgiel kamienny	37	0,954	400, 220 kV	36,23	144,93	3,60	20,6	60,4	169,1
Gazowa 20 – 50 MW	35	0,576	110 kV	21,89	87,55	1,94	-19,1	4,7	70,4
Gazowa 1 – 7,5 MW	40	0,504	SN	19,15	76,61	1,51	-22,7	-2,0	55,4
Gazowa do 400 kW	40	0,504	nn	19,15	76,61	0,86	-54,9	-34,9	22,6
Wiatrowo-gazowa	40	0,403	SN	15,32	61,29	0,15	-38,1	-22,6	23,3
Biometanowa	-	0	nn	0	0	0,53	-124,6	- 124,1	- 124,1
Wodna (mała)	-	0	nn	0	0	2,82	-86,3	-83,5	-83,5
Ogniwo paliwowe	40	0,504	nn	19,15	76,61	6,95	-124,6	-98,5	-41,0

* koszt ujemny jest równoważny oszczędnościom uzyskanym w obszarze kosztów infrastruktury.

Udział kosztów środowiska, ma bardzo znaczący wpływ na całkowite koszty zewnętrzne technologii. Koszty te zależą silnie od przyjętych jednostkowych kosztów emisji CO₂.

Polityka klimatyczna prowadzona przez Unię Europejską ukierunkowana jest głównie na zmniejszenie emisji: CO₂, SO₂, NO_x, itp. Wykorzystuje dwa podstawowe instrumenty. Pierwszym z nich jest ograniczanie ilościowe przydziałów do emisji, szczególnie CO₂ dla poszczególnych krajów członkowskich, a drugim zakup uprawnień do emisji z wyłączeniem puli darmowych objętych derogacją. Ponadto w ramach tej polityki stosuje się wygórowane standardy dopuszczalnych emisji dla pojedynczych instalacji określone w Dyrektywie LCP, które grożą wyłączeniem dużej ilości krajowych mocy wytwórczych.

Problemy ograniczenia emisji CO₂, SO₂, NO_x mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie sektora wytwórczego.

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego wymaga: zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska oraz zapewnienia gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. Konieczne jest stosowanie rozwiązań, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi. W sektorze elektroenergetycznym oznacza to m.in. konieczność: wdrażania metod czystszej produkcji energii elektrycznej, poprawę efektywności energetycznej, stosowanie odnawialnych źródeł energii, doskonalenie procesów planowania z uwzględnieniem ocen oddziaływania na środowisko.

Aspekty związane z ochroną środowiska i unijną polityką klimatyczną mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie i rozwój sektora elektroenergetycznego w obszarze wytwarzania energii elektrycznej. Szczególnie jest to związane z poziomem kosztów i ograniczeniami emisji CO₂, SO₂ i NO_x oraz stosowaniem rygorystycznych zasad dotyczących dopuszczalnych emisji dla pojedynczych instalacji, które rzutują m.in. na koszty technologii elektroenergetycznych stosowanych w kraju.

Analiza kosztów zewnętrznych technologii elektroenergetycznych wskazuje, że najefektywniejszymi z punktu widzenia tych kosztów są technologie czyste (bez emisji substancji szkodliwych), małej mocy i dodatkowo umiejscowione bezpośrednio u odbiorcy energii elektrycznej – biometanowa oraz ogniwo paliwowe. Z technologii wielkoskalowych energetyka jądrowa i energetyka gazowa dużej mocy wykazuje znacznie mniejszy poziom kosztów zewnętrznych niż energetyka węglowa oparta na węglu kamiennym lub brunatnym.